

GELENEKSEL ALTIN GÜNLERİNE HALKBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM: “MUĞLA ÖRNEĞİ”

A FOLKLORIC APPROACH TO TRADITIONAL GOLDEN DAYS: “EXAMPLE OF MUĞLA”

*ФОЛЬКЛОРНЫЙ ПОДХОД К «ТРАДИЦИОННЫМ ДНЯМ ЗОЛОТА» НА ПРИМЕРЕ
МУГЛА*

Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN*

ÖZET

Kadınlar, çalışma hayatının dışında kalan boş zamanı değerlendirmek, birbirleriyle dertleşip rahatlamak, eğlenmek, aralarındaki sosyal dayanışmayı canlı tutmak, yakın çevrelerinde olup bitenlerden haberdar olmak amacıyla eskiden beri bir araya gelmektedir. Değişen toplumsal ve ekonomik yapı karşısında, söz konusu toplanmalara, bir miktar yatırım yapmak veya maddi bir ihtiyacı karşılamak amaçları da eklenmiştir. Bu noktada, “geleneksel altın günleri”, yaşanan zamanın gerçekliği, birey ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda geleneksel olanın güncellenmesi ve sürekliliğinin sağlanması işlevleriyle dikkat çekmektedir.

Bu makalede, geleneksel altın günleri, içerikleri, düzenlenme şekilleri, yerleri ve zamanları, katılımcıları ve düzenleyicileri açılarından ele alınarak, bireysel ve toplumsal işlevleri üzerinde tespit ve yorumlar yapılmıştır. Bu bağlamda yapısal ve işlevsel bir incelemeye tabi tutulan geleneksel altın günleri üzerinde inceleme ve değerlendirmeler yapılırken Muğla yöresinden derlenen malzeme esas alınmıştır. Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonrasında; nesiller değiştikçe, ihtiyaçlar farklılaştıkça halk bilgisi yaratmalarının şekil ve içeriğinin de değişmekte olduğu, ancak işlevinde ciddi bir değişimin olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler:

Geleneksel altın günü, gelenek, değişim, yapı, işlev.

ABSTRACT

Women has come together to utilize their free time, to relax by pouring out their grievances, enjoy themselves, keep social solidarity and be aware of the happenings since old days. Against changing social and economic structure, the purposes of making an amount of investment or covering a materialistic necessity has been added to these meetings. At this point, “traditional golden days” draw attention with the functions of providing for the traditional one with continuity and updating it in the direction of reality of the time lived in, the needs of individual and society.

* Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Balıkesir / TÜRKİYE

In this article, determination and comments on individual and social functions of traditional golden days have been made by dealing with them from point of their contents, styles of arrangements, place and time, participants and the ones who arrange them. In relation, material collected from Muğla region has been the base while research and evaluation have been made on the traditional golden days which has been subjected to structural and functional study. After the above examination and assessments, it has been observed that the form and content of creating popular science changed while generations changed and the necessities differentiated but a serious change on its function.

Key Words:

Traditional golden day, tradition, changing, structure, function.

РЕЗЮМЕ

В старые времена женщины в свободное от работы время собирались вместе для того, чтобы поделиться своими проблемами, поддержать свои социальные связи, расслабиться, весело провести время и просто быть в курсе того, что происходит вокруг. В связи с социально-экономическими изменениями такие встречи также были возможностью для женщин собрать определенную сумму денег или удовлетворить те или иные потребности. Поэтому традиционные дни золота, являющиеся проявлением реальной жизни, вызывают большой интерес с точки зрения определения потребностей личности и общества, актуальности и поддержания этих традиций и их функций.

В этой статье рассказывается о том, что представляют из себя традиционные дни золота; как, где и когда они проводились; кто были участниками этих встреч; также какие личные и общественные функции они выполняли. В связи с этим для изучения структуры и основных функций традиционных дней золота был выбран и проанализирован регион Мугла. После исследования этого региона мы пришли к выводу, что с изменением потребностей поколений, также меняется форма и содержание общественной информации, но это не оказывает серьезного влияния на ее функции.

Ключевые Слова:

традиционные дни золота, традиции, изменения, структура, функции.

Giriş:

Türk toplumu, maddi ve manevi kültür değerleri açısından zengin bir toplumdur. Bunu, insanlık tarihinin en eski dinamik toplumlarından olmasının yanı sıra, kültürel değerlerini, inanç sistemlerini bir sonraki kuşağa aktarma azmi ve yeteneğine borçludur. Devredilen her gelenek, inanış ve uygulama, içinde bulunduğu toplumun sosyal, siyasal ve kültürel yapısı, ihtiyaçları doğrultusunda şekil ve içerik özellikleri bakımından değişime uğrar. Bir başka ifadeyle kültür¹, yeni koşullara veya var olan koşulların değişik algılamalarına uyum sağlayabilmek için sürekli mücadele halindedir.

Bu bağlamda, çalışmanın konusu olan geleneksel altın günlerini, Türk konukseverliğinin şehir ortamındaki devamı olarak değerlendirmek mümkündür (Tezcan 1985: 361). Önceleri birbirlerinin evlerine hiçbir davet veya teklif beklemeden misafir olabilen kadınlar, çalışma hayatına dâhil olmalarıyla buna zaman bulamaz olmuşlardır. Bu durum kadınların konuk kabul etme, birbirlerini ziyaret etme zamanlarını da sınırlamıştır. Kadın, işten eve yorgun olarak gelmekte, ardından ev işleriyle uğraşmakta, dolayısıyla habersiz konuk kabul etmesi için zamanı kalmamaktadır.

Kadınlar, altın günlerinin dışında da “oturma” veya “oturmaya gitme” adı altında eş, dost ve yakın arkadaşlarıyla bir araya gelmekte, birbirlerini ziyaret etmektedirler. Altın günleri ise daha geniş bir arkadaş çevresini içine alan, kendine has kuralları olan formal ve yoğun yapıya sahip bir davettir (Tezcan 1977: 178). Genellikle öğleden sonra nadiren de akşam vakitlerinde yapılan altın günlerinde, her defa gruptaki bir başka kişinin evinde toplanılmaktadır. Sohbet ve el işleri, bu ziyaretlerdeki temel faaliyetlerdir. Kadın, giyim, doğum, evlenme, çocuk, yiyecek ve günlük işler başlıca sohbet konularındandır (Tezcan 1977: 178). Bunun yanı sıra yenilip içilmekte, müzik eşliğinde oyunlar oynanmakta, kararlaştırılan miktardaki altın veya para ev sahibine verilmektedir.

İçerisinde barındırdığı kültürel kodlar incelendiğinde² bir çeşit sosyal toplanma olan “oturma”lar, kadının çalışma yaşamına atılmasıyla, şekil, yapı ve içeriğinde meydana gelen değişim ve buna bağlı olarak ortaya çıkan güncellemelerle “altın günü” adı altında kent ortamında devam ettirilmektedir. Gelenegin canlı tutulması ve sürekliliğinin sağlanmasında toplumun ekonomik yapısında meydana gelen değişim sürecinin de etkisi büyüktür. Her ne kadar “gelenek” ve “değişme” kavramları birbirine zıt unsurlar olarak görülse de gelenekler, toplumdaki değişen üretim ve tüketim yapıları karşısında kayıtsız kalamazlar. Geleneksel altın günleri görünürde kadınların hemcinsleriyle bir araya gelip sohbet edebilmeleri, güzel vakit geçirebilmeleri gerekçesiyle düzenlense de kararlaştırılan miktardaki altın veya parayı alabilmek, gelenekselin güncellenmesi ve sürekliliğinin sağlanmasındaki asıl unsurdur.

Birey, bugün de toplum içinde anlamlı bir konuma gelebilmek için kendisini bu tür toplumsal faaliyetlere katılmaya zorunlu hissetmektedir. Altın ise bu durumu canlı tutabilmek için önemli bir araçtır. Kendisine getirilen altın veya parayı istediği şekilde kullanma özgürlüğüne sahip olmak, az da olsa gelir elde etmek, geleneksel olanın devamını sağlamaktadır. Buradan hareketle, gelenek teriminin, zaman, mekân ve sosyal yapıyla uyumlu hâle getirmek için yapılan ve olumlu kabul edilen değişimlere daima izin veren (Ekici 2008: 35-36) bir özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bir başka ifadeyle gelenekler, belli kalıplara göre düzenlenir, ihtiyaç ve kaygılara göre uygun zemine yerleştirilir (Glassie 2002: 17).

Altın günlerinin işlevlerini ve gelenek içerisindeki yerini daha iyi anlayabilmek için öncelikle yapısal özelliklerinden bahsetmek gerekmektedir.

1. Yapısal Özellikleriyle “Altın Günleri”:

Altın günlerinde bazen kararlaştırılan miktardaki altının karşılığı olarak Türk Lirası, Dolar, Mark ya da Euro toplanmaktadır. Bu nedenle altın günlerine “Dolar Günü”, “Mark Günü”, “Euro Günü” gibi adlar da verilmeye başlamıştır. Bu günler, on beş günde veya ayda bir kez düzenli olarak yapılmaktadır. Son katılımcının evine de gidildikten sonra isteğe göre gün tekrar başa dönebilmektedir. Katılımcı sayısı ve toplantı sıklığına bağlı olarak süresi değişen günlerde toplanma sıklığının belirlenmesinde etken olan unsurlardan biri de güne adını veren paranın miktarıdır. Fazla miktardaki parayı alabilmek için ayda bir toplanılırken, daha düşük miktardaki para için on beş günde bir gün toplanılmaktadır.

Altın günlerini organize eden bir kişi vardır. Organizatör olarak bilinen bu kişi, gün yapma fikri ilk olarak kendisinden çıktığı için, daima ön plandadır. Evlerin ortalama genişliğine göre güne katılabilecek kişi sayısını tayin eder, günlerin yapılacağı tarihleri belirler, gün için tayin edilen altın ya da parayı katılımcılardan toplar, telefon görüşmelerini yapar. Günün hangi sıklıkta yapılacağına karara bağlanmasının ardından hangi sırayla kimin evinde toplanılacağına karar vermek için kura çekilmesine öncülük eder. Katılımcıların isimlerini kâğıda yazıp bir kutu, torba veya tabağın içine koyarak veya avucunun içinde biriktirerek herkese çektirir. Kura ile belirlenen sıra aynen takip edilebildiği gibi, kişilerin anlaşmasına bağlı olarak değişebilmektedir. Kura, hem paranın toplanma sırasını hem de toplantı gününün sahibini belirlemektedir. Katılımcıların tamamı birbiriyle samimiyse, herkes ihtiyacı olan kişileri yakından tanımakta ve o kişilere öncelik verilmektedir. Organizatör, günün yapılma amacına uygun olarak alınan altını veya toplanan parayı yeme içme tamamlandıktan sonra herkesin huzurunda, ev sahibine takdim etmektedir.

Grubu organize eden kişinin diğer özellikleri girişimci, pratik, açık sözlü ve yönetici ruhlu olmasıdır. Bu kişinin dikkat etmesi gereken en önemli hususlardan birisi güne katılan kadınların, toplanacak olan altını veya parayı verebilecek güce sahip olmalarıdır. Gerekli parayı ödeyemeyecek durumda olan kadınların günden çıkarılma riskine karşılık bu husus daima göz önünde bulundurulmaktadır. Organizatör, grubu oluşturmayı düşündüğü kişileri de iyi tanımalıdır. Grubun huzurunu kaçırarak, ağzının tadını bozacak, uyumsuz, huysuz olmadıklarından ve grup dışına laf taşımadıklarından emin olmalıdır.

Altın günlerine katılımcıların yaşları, grubu organize eden kişinin yaşına göre değişmekle birlikte, genellikle 24-55 arasında olmaktadır. Günlerdeki katılımcı sayısı ise 10-12 arasındadır. Fakat evlerin büyüklüğü ve grup

arkadaşlarının onayı doğrultusunda sayı artabilmektedir. Hafta içinde yapılan günlerin katılımcıları arasında çalışan kadınlar varsa günün yapılacağı tarih genellikle hafta sonuna kaydırılmaktadır. Bununla birlikte altın günlerine, erkekler de katılabilmektedir. Ancak bu katılım, fiziki anlamda bir katılım olmayıp, günün yapılacağı tarihte, organizatöre, kararlaştırılan miktarda altın veya paranın eş, dost, arkadaş vasıtasıyla verilmesi şeklindedir.

Günlerin katılımcıları genellikle ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyleri birbirine yakın kişilerden oluşmaktadır. Çalışma yaşamına girsin veya girmesin, altın günlerinde kadınlar arasındaki sosyal mesafe kocalarının statü ve saygınlığıyla da bağlantılıdır. Kocaları üst tabakaya mensup kadınlara günlerde daha fazla ilgi gösterilmekte, sohbetleri dikkatle dinlenmektedir. Özellikle kocaları aynı iş yerinde çalışan kadınlar bu hususa özen göstermektedir.

Katılımcıların tamamı, birbirini tanımakta ve birbiriyle iyi anlaşmaktadır. Kendisiyle anlaşılmayan, gruba uyum sağlayamayan, grupla bağdaşmayan, dedikoducu birisi olduğu takdirde, aynı günün bir sonraki dönüşümünde veya başka bir günde, o insana yer verilmemektedir. Bununla birlikte, bir altın gününden başka bir güne dâhil olmak veya ilk kez gün ekibine katılmak isteyen kişi hakkında ön araştırma yapılır. Daha önceki gün arkadaşları veya komşuları, uyumsuz ve dedikoducu olduğunu söylerse, bir mazeret bulunarak gruba alınmaz. Uyumlu, güler yüzlü, hoş sohbet, saygılı ve ağzı sıkı olduğu söylenirse gruba alınır ancak hâl ve hareketleri dikkatle incelenir. Katılımcılar tarafından samimiyetine inanılıp benimsenirse daha sonraki günlere katılabileceği söylenir ve yanında rahat davranılır.

Kadınlar, yukarıda da ifade edildiği gibi, gün arkadaşlarını belirlerken seçici davranmaktadır. Kişinin ağzının sıklığı ve dedikoducu olup olmadığı önemli bir faktördür. Grup içinde konuşulan bir konu, özellikle yeni biri katıldıktan sonra dışarıda duyulmaya başlanmışsa, o kişi tekrar araştırılır. Kesin olarak, yeni katılan kişinin lafı dışarı çıkardığı tespit edilirse, önce sözlü olarak uyarılır. Hâlâ devam ediyorsa, gün başa döndüğünde, bir bahaneyle gruptan uzaklaştırılır. Yine grup arkadaşlarından birisi, gruba uyum sağlayamıyorsa, gruptan çıkarılır. Bu konuda verilen bir örnek şöyledir: “Bir arkadaşımız, toplanılacak olan yer ve saat konusunda sürekli mazeret uydurup gelmiyordu. Ancak bir süre sonra mazeretinin gerçek olmadığı anlaşıldı. Bu durumda o güne kadar vermiş olduğu parayı aramızda toplayıp kendisine ödedik ve gruptan çıkardık” [(Büyükokutan)].³

Çocuklar günlere alınmak istenmemektedir. Çocukların güne getirilmesi katılımcıları rahatsız etmekte, onların yanında rahat hareket edememektedirler. Bununla birlikte çocukları çok küçük olmayan veya küçük olmasına rağmen bırakabilecekleri kimsesi olmayanlar, çocuklarını yanlarında getirmektedirler. Söz konusu çocukların sessiz bir şekilde ve ayrı bir odada oturmaları sağlanmaktadır. Hamile veya emzikli kadınlara pozitif ayrımcılık

yapılmaktadır. Bu kişiler evdeki en rahat köşeye oturtulmakta, kendilerine özel ilgi gösterilmektedir. Hazırlanan yiyecekler dışında, canlarının istediği bir şey olup olmadığı sorulur, varsa yapılır. Emzikli kadınlar hem bebekleriyle ilgilenip hem de sohbele katılamayacakları için genellikle bebeklerini alıp ayrı bir odaya geçerler ve onları uyuttuktan sonra güne devam ederler.

Altın günleri, genellikle evlerde yapılmakta, her katılımcının evine sırayla gidilmektedir. Ancak özellikle çalışan kadınların ve bazı varlıklı kadınların günleri pastane, lokanta veya sahildeki bir çay bahçesinde yapılmaktadır. Buna sebep olarak evde yoğun temizlik ve yiyecek hazırlığını göze alamamaları veya evlerinin kirlenmesini istememeleri gösterilmektedir. Günün nerede yapılacağı, başlangıçta kararlaştırılmakta, alınan karar, gün başa dönene kadar uygulanmaktadır. Ev dışında, söz konusu mekânlardan birinde yapılacak olan günlerde, her defasında aynı yer tercih edilmekte veya birkaç yer arasında gidilip gelinmektedir. Bu durumlarda, organizatör, ayarlanan yer ve ulaşım konusunda katılımcıları bilgilendirir. Organizatörün dikkat ettiği en önemli şey, tercih edilen ortamda kadınların rahatça hareket edebilmesidir. Erkeklerin bu mekânlarda yer almalarına hoş bakılmamakta, kadınlara servis yapacak kişilerin dahi kadınlardan oluşmasına özen gösterilmektedir.

Kurada çıkan ev sahibi, hazırlıklarına günler öncesinden başlamaktadır. Mutfak malzemeleri gözden geçirilerek eksik olanlar temin edilir, ev eşyalarından değişmesi gerekenler varsa değiştirilir. Özellikle kurada ilk çıkan kişi, diğerlerine örnek teşkil edecek olma duygusuyla strese girmektedir. Son gün yaklaşınca hazırlıklar iyice hızlanır. Ev sahibi, tüm evi baştan aşağı elden geçirir. Normal zamanda ev temizliğini kendisi yapan kadınların bazıları, bu günlerde bir yardımcı çağırır. Misafirlerin girebileceği mutfak, tuvalet, banyo, balkon, oturma odası temizlenir, perdeler yıkanır, kapılar ve camlar da dâhil olmak üzere en uç köşelere kadar silinir. Evin misafir odası adı verilen ve günlük oturmalar için pek açılmayan odasının kapısı, o güne özel açılır. Mobilyalar silinir, kılıfları yıkanır, üzerinde örtüler varsa kaldırılır, yeniden yerleştirilir veya yerleri değiştirilir. Sehpaların üzerine en güzel dantel örtüler serilir. Yemek takımlarının ve süs eşyalarının bulunduğu vitrin bölümü itinayla silinir. Vazolara taze çiçekler konur, gösterişli süs eşyaları sergilenir. Eve gelen misafirlerin evin her köşesini dikkatlice inceleyecekleri, başka bir yerde ve zamanda ev sahibini acımasızca eleştirebilecekleri düşüncesiyle bu detaylara dikkat edilir.

Kişisel temizlik ve bakıma da önem verilir. Ev sahibi ve varsa evin genç kızı, en güzel kıyafetlerini giyerler. O gün için kuaföre gidildiği de olur. Misafirler de aynı şekilde giyim kuşamlarına özen gösterirler. Güne giderken tercih edilen kıyafet, gün sahibinin maddi durumu ve gidilecek olan evin standartlarına göre değişebilmektedir. Sözlü kaynaklardan biri, giyilen kıyafetle, zengine zengin, orta halliye de orta halli bir şekilde cevap vermek gerektiğini ifade etmektedir [(Altın)]. Ev sahibinin yeterli sayıda terliği olmayabileceği

düşüncesiyle katılımcılar, en güzel ev içi terliklerini veya ev ayakkabılarını getirmektedirler.

İkramların hazırlığı için ev sahibi erkenden kalkmaktadır. Tatlı ve tuzlu olmak üzere pasta, kek, kurabiye, börek gibi yiyecekler hazırlanmaktadır. Sözlü kaynaklar, önceden yiyecek çeşidi ve sayısı bakımından sınırlama koymadıklarını, herkesin bütçesine göre hazırlandığını anlatmaktadırlar [(İşli, Kocaadam, Okur)]. Ancak bu durum karşısında, “Falanca dört, beş çeşit hazırlarken, maddi olanaksızlıklar nedeniyle ben hazırlayamıyorum” şeklinde düşünenler olmuştur [(Kayacık, Kesemen, Orhan, Kurt)]. Bu nedenle gün yapmaya başlamadan önce grup üyeleri bir araya toplanarak yiyecek konusuna sınır getirmektedirler. Genellikle tatlı, tuzlu, bir de kısır veya patates salatası olmak üzere üç çeşitle sınırlandırılmaktadır. Üç çeşitten fazla hazırlayanlara, şakayla karışık, cezalar verildiği de olmaktadır. Böylece hem zengin ve fakir olanlar dengede tutulmakta hem de israftan kaçınılmaktadır. Gruptaki herkes birbirini tanıdığı için, tatlı ve tuzlu yiyecekler konusunda ev sahibinin becerisi doğrultusunda isteklerde bulunmaktadır. Hatta çoğu zaman ev sahibi kendisine söylenilmeden arkadaşlarının isteyebileceği yiyecekleri hazırlamaktadır. Nadir de olsa, ev sahibinin daha önce yapmadığı bazı yiyecekleri isteyenler olabilmektedir. Bu durumda, ev sahibine en yakın olan kişi veya kişiler, istenen yiyeceği kendi evlerinde yapıp getirirler. Bu kişiler, diğerlerinden daha erken gelirler ve yapmış oldukları yiyecekten gruba söz etmezler. İçecek olarak, genellikle çay tercih edildiğinden sorun yaşanmamaktadır. İsteyene meyve suyu, ayran, kola gibi farklı içecek çeşitleri de sunulabilmektedir.

Yaz aylarında, katılımcılar güne gittikleri eve, kendi istekleriyle, dondurma, tatlı, çerez gibi yiyecekler de götürebilmektedirler. Bununla birlikte, havaların tam olarak soğumadığı aylarda yapılan günlerde, ev sahibi, limonata, çeşitli meyve suları veya dondurma hazırlayabilmektedir. Hazırlanan yiyeceklerin sunumu, ev sahibi tarafından hazırlanmış tabaklarla yapılabildiği gibi, açık büfe şeklinde de olabilmektedir.

Genellikle çalışan kadınların günlerinde rastlanılan bir uygulama da, yiyeceklerin dışarıdan sipariş edilmesidir. Gün sırası gelen kişinin evine gidildiğinde katılımcılar, arzu ettikleri yiyeceği söylemekte ve siparişe getirtilmektedir. Masrafları kişilere ait olan bu uygulamadaki amaç, zahmetli olan ev işi yemeklerinin doğurduğu sıkıntılardan kurtulmaktır. Bazen de yemekler yine herkesin kendi masrafını ödemesi şartıyla lokanta, sahil kenarları, mesire yerleri gibi yerlerde yenilmektedir. Yemeklerin sipariş yoluyla getirtildiği bu uygulamalarda menü, restoranlarda bulunan yemeklerden oluşabilmektedir.

Evde yapılacak olan altın günlerinde ev sahibi, misafirlerini kapıda güler yüzle ve tatlı dille karşılayıp, “hoş geldiniz” der. Ardından misafir odasına kadar

kendilerine eşlik eder. Herkes birbiriyle kucaklaştıktan sonra hâl hatır sorulmaya başlanır. Katılımcıların tamamı geldikten sonra, varsa evin genç kızı, kolonya ve çikolata ikram eder. Yiyeceklerin ikram edilmesine kadar süren yaklaşık iki saatlik zaman diliminde Türk kahveleri içilerek koyu bir sohbet başlar. Misafirler gelmeden önce semavere konan ve demini alan çay, kesme bardaklara doldurulur. Ev sahibi tarafından iki kez servis edilir. Üçüncü kez çay servisi sadece isteyenlere yapılır. Çayı çok sevenler içmek istedikleri dördüncü, beşinci bardak çayı çoğu zaman kendileri alırlar. Bu sırada ev sahibi sürekli ayaktaadır.

Öğleden sonra yapılan altın günlerine katılanlar, kahvaltıdan sonra fazla bir şey yemediklerinden ikramlardan bolca yerler. En fazla rağbet edilen yiyeceklerin başında “kısır” gelmektedir. Acılı, baharatlı olarak hazırlanan kısır, yanında limon, turşu, salatalık, acılı ezme gibi yiyeceklerle ikram edilmektedir. Ayrı bir tabağa da marul, asma yaprağı, roka, yeşil soğan gibi yeşillikler konur.

Salonu geniş ve evi müsait olan kişilerde yapılacak olan günlerde, ikramlardan önce ve sonra müzik eşliğinde oyunlar oynanmakta, sesi güzel olanlara şarkılar söylenmekte, halaylar çekilmektedir. Sevilen sanatçıların veya gruptaki herkesin tanıdığı, bazı özellikleriyle dikkat çeken kişilerin taklitleri yapılmaktadır. Oyun müziği seçiminde gençler pop müzik ve Arap oryantal müziklerini tercih ederken, orta yaşlılar yöresel oyun havaları eşliğinde dans etmektedirler. Müzik ve eğlence, altın günlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Öyle ki lokantalarda veya restoranlarda yapılacak olan bazı günlerde orkestra tutulduğu da olmaktadır.

Altın günlerinde müstehcen fıkralar anlatılmakta, bilmeceler sorulmaktadır. Anlatılan fıkralardaki cinselliğin derecesi grup üyelerinin medeni durumu ve yaş seviyeleriyle bağlantılı olarak değişmektedir. Nasıl ki genç kızların yanında açık saçık fıkralar anlatılmamasına özen gösteriliyorsa, yaşça büyük olan kadınların bulunduğu günlerde de anlatılan fıkralara sansür konulmaktadır. Benzer şekilde cinsel temalı bilmeceler de sorulmaktadır. Bu yüzden genç kızlar, evli kadınların; evli kadınlar da yaşlıların günlerine katılırsalar dahi bu katılımları uzun süreli olmamaktadır.

Türk kahveleri içildikten sonra fincanlar çevrilerek fal bakmayı bilenlerden fal bakmaları istenmektedir. Amaç, eğlenme ve rahatlama olduğu için bu kişilerin profesyonel olması beklenmemektedir. Zaten herkes birbirinin özel hayatı hakkında az çok bilgi sahibi olduğundan fincandaki şekilleri yorumlayabilmektedir.

Altın günlerinde güncel konulardan, sanatçılardan, dizilerden, magazin haberlerinden kısacası hemen her şeyden konuşulabilmektedir. Kadınlar maddi manevi her türlü dertlerini, sıkıntılarını anlatıp rahatlamakta, yazılı kaynaklardan öğrenemeyecekleri, tecrübeyle elde edilebilen bazı konular hakkında bilgi alışverişinde bulunmaktadırlar. Genç kızların gündemini daha çok

yakışıklı erkekler, sevgilileri, evlenme hayalleri ve çeyiz hazırlıkları meşgul ederken; evli olanlar kocaları, geçim darlığı, çocukların sorunları, gelin veya damatları hakkında konuşurlar. Kocasının ailesiyle bir arada veya aynı şehirde yaşayan kadınlar genellikle kayınvalidesinden, görümcesinden, eltisinden dert yanmakta, eşiyile aralarındaki sorunları tanıdığı ve özelini açmakta herhangi bir sakınca görmediği arkadaşlarına anlatmaktadır. Evlenecek yaşta oğulları olan kadınlar, oğullarına almayı düşündükleri kızların özelliklerini dile getirirler. Gün arkadaşları da bahsedilen özelliklerde bir kız tanıyorlarsa o kızdan bahsederler, yoksa araştırmaya başlarlar. Mahalle komşuları ve diğer arkadaşlar hakkında dedikodular, çekiştirmeler yapılır.

Evlenecek genç kızlar varsa, çeyiz hazırlamanın püf noktaları anlatılmakta, alınacak eşyaların en iyisinin, en uygun fiyata nereden temin edilebileceği anlatılmaktadır. Patik, oyalı yazma, şal, namaz örtüsü gibi çeyize konulabilecek el emeği ürünleri olanlar, söz konusu el işlerini genç kızlara veya onların annelerine satmaktadırlar. Epilasyon, makyaj, cilt bakımı gibi kişisel bakım bilgileri de paylaşılmaktadır. Kişisel bakım ürünlerinin temsilciliğini yapanlar, satmış oldukları ürünleri tanıtarak sipariş almaktadır. El işi veya kişisel bakım ürünlerini satmak isteyen, ancak gün grubuna dâhil olmayan kadınlar, ev sahibinden veya güne katılan bir yakınından, ürünlerini tanıtmasını isteyebilmektedir. Grup üyeleri arasında doktor veya hemşire olanlar varsa sağlık problemleri, korunma yöntemleri ve cinsel problemler dile getirilebilmektedir.

Herkesin desteklediği siyasi parti aynı olmayacağından siyasetten ve siyasal haberlerden pek konuşulmamaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde, bazı siyasi partiler, altın gününün yapılacağı tarihi ve yeri öğrenip toplantılara katılmak istemektedirler. Sözlü kaynaklar, bu durumun, grup üyeleri tarafından hoş karşılanmadığını, ancak kapıya geleni geri göndermek nezaketsizlik olacağından gönülsüzce kabul edildiğini ifade etmektedirler [(Yılmaz, Duran, İnce)]. Kadınları toplu olarak bir arada bulan siyasi partiler böylece propaganda yapabilme şansına sahip olmaktadır.

Sohbetler sırasında ikili gruplara ayrılmaya, özel olarak konuşmaya hoş bakılmamaktadır. Herkesin aynı anda konuşması da uğultuya ve karmaşaya sebep olmaktadır. Bu durumda ev sahibinin, davetlileri ikaz etmesi hoş olmayacağından, grubu organize eden kişi devreye girerek sohbeti yönlendirmektedir.

Altın günlerinde, olmazsa olmaz konumunda olan, kendisi gelmeden ikram servisine başlanılmayan, başköşeye oturtulan, akıl danışılan bazı kadınlar vardır. Bu kişiler genellikle diğerlerinden yaşça büyük, eğitim seviyesi yüksek, bilinçli ve otoriter kişilerdir. Bununla birlikte neşeli olan, yabancı olmayan, herkesle rahatça ve sansürlü bir şekilde konuşabilen, ortama uygun sohbet

konuları açabilen, yeri gelince çekinmeden oynayabilen kişiler de günlerde aranmaktadır.

Muğla turistik bir bölge olduğundan yaz aylarında altın günleri daha seyrek yapılmaktadır. Deniz kenarında oturanlar yazın turizmle, daha iç kesimlerde oturanlar ise bağ, bahçe işleriyle uğraşmaktadır. Okulların tatil olmasıyla birlikte memleketlerine veya başka yerlere tatile gidenler de olmaktadır. Bu nedenle günler, ağırlıklı olarak katılımcıların müsait olduğu sonbahar başından yaz başlarına kadar düzenlenmektedir.

Altın günleri 13.00-14.00 arasında başlamakta, yaz mevsimiyse 17.00-18.00, kış mevsimiyse 16.00-16.30 civarında sona ermektedir. Dağılım saatinin belirlenmesindeki en önemli etkenler, eşlerin işten, çocukların okuldan dönme saatleridir. Bununla birlikte kadınlar, akşam ezanı okunmadan önce evlerinde olmaya özen göstermektedirler. Hava kararmaya başlayınca, grubu organize eden kişi, “yavaşça kalksak iyi olur” diyerek herkesi harekete geçirir. Ayrılırken ev sahibine, teşekkür edilerek yeniden görüşme arzuları dile getirilir. Birden fazla gün grubu olan ve aynı tarihe tesadüf eden kadınlar, daha erken kalkmaktadırlar.

2. İşlevsel Özellikleriyle “Altın Günleri”:

Şehirde oturan ve daha çok çalışmayan kadınların bir taraftan eğlenme bir taraftan da bir miktar yatırım yapma veya bir ihtiyacını karşılama isteklerinin giderilmesi amacıyla ortaya çıkan altın günleri son zamanlarda, şehir veya kırsal ayrımı olmadan, bir gelenek haline gelmiştir. Kadının iş hayatında kendisine daha fazla yer bulmasıyla yaygınlığı azalan günler, şimdilerde yeni formatlarla çalışan kadınların da ilgisini çekmeye başlamıştır (Özdemir 2005: 53). Söz konusu günlerin işlevsel boyutu hakkında şunları söylemek mümkündür:

Geleneksel altın günleri eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevine sahiptir. Kadınlar, çalışma hayatının dışında kalan, yerini ve tarihini kendilerinin belirledikleri zamanlarda, “Altın günü”, “Dolar Günü”, “Mark Günü”, “Euro Günü” gibi adlar altında bir araya gelmektedirler. Kabul günleri olarak genel bir çatı altında toplanabilecek olan bu günler, kadınların, “gönül muhabbet ister, kahve bahane” anlayışıyla, birlikte vakit geçirip sohbet etmekten zevk aldıkları kişilerle bir araya gelerek hoşça vakit geçirmelerine, oyunlar oynamalarına, fıkralar anlatmalarına, bilmeceler sorarak eğlenmelerine ve stres atmalarına vesile olmaktadır. Erkekler nasıl kahvehanelere gidip eğlenmek ve eğlendirmek, eğitmek ve eğitilmek (Heise 2001: 152) ihtiyaçlarını karşılıyorsa, günler de kadınlar için aynı işleve sahiptir.

Altın günlerinin önemli işlevlerinden birisi de kadınların psikolojik olarak rahatlamalarını sağlamalarıdır. Toplantılarda, aile içindeki bazı problemler, komşular arasında yaşanan sorunlar dile getirilmekte, küs olanlar varsa

barıştırılmaktadır. Sevdikleriyle birlikte vakit geçiren, dertlerini, mutluluklarını ve sevinçlerini paylaşan kadınlar, sorunlarına çözüm bulamaları bile rahatlamaktadırlar. Benzer sorunlardan mustarip olduklarını veya benzer şeylere tebessüm ettiklerini fark eden kadınlar birbirlerine daha güçlü bağlarla bağlanmaktadır.

Altın günleri, kadınları bir araya getirip sosyalleşmelerine olanak sağlamaktadır. Birbirine yakın eğitim düzeyi, ekonomik seviye, kültür düzeyi ve sosyal statüde olan kadınların, birbirlerini ağırlamaları, birbirleriyle sohbet etmeleri, birbirlerine bir şeyler alıp vermeleri, aynı müzikler eşliğinde oyunlar oynamaları sosyalleşmelerine vesile olmaktadır. Bu süreç özellikle sosyal hayatta çok fazla yer almadığından yeteneklerini sergileyemeyen, bilgi ve tecrübelerini paylaşamayan kısacası kendilerini ifade etme imkânı bulamayan kadınların kendi kabuklarından çıkabilmeleri açısından önemlidir.

Altın günleri çalışan kadınlar arasında da düzenlenmeye başlanmıştır. Öğretmenlik, doktorluk, mühendislik gibi saygın mesleklerde çalışan kadınlar da altın günleri yapmaktadır. Birbirlerini yakından tanıyan hatta birbirleriyle akraba olan kadınların, gün bahanesiyle görüşebilmeleri bu ortamların önemini, toplumsal dayanışmaya olan katkısını gözler önüne sermektedir. Ayrıca gün grubuna yeni katılan kişiler sayesinde kadınların arkadaş, eş, dost çevresi de genişlemektedir.

Altın günleri, evlenmek isteyen genç kızlara ve oğullarına veya yakınlarına kız arayan kadınlara uygun ortamlar sunmaktadır. Evlenecek yaşta oğulları olan kadınlar, oğullarına almayı düşündükleri kızların özelliklerini dile getirmektedirler. Evlenme çağındaki genç kızlar gerek hazırladıkları ikramlar gerek ev temizlikleri gerekse hâl ve hareketleriyle günlerde göze girebilmekte ve evliliklerin yolu açılabilir.

Altın günlerinde, kadınlar arasında, kan bağına dayanmayan ahiretlik⁴, musahiplik⁵ gibi sanal bir akrabalık oluşmaktadır. Doğum, düğün veya ölüm söz konusu olduğunda veya gruptan birinin başına kötü bir olay geldiğinde, gün arkadaşları, birbirlerine destek olmaktadır.

Altın günlerinin eğitim işlevi de vardır. Evlenecek olan genç kızlara, çeyiz hazırlamanın püf noktaları anlatılmakta; doğum, gebelikten korunma yöntemleri gibi konular hakkında bilgiler verilmekte; makyaj, cilt bakımı gibi kişisel bakım bilgileri paylaşılmaktadır. Bununla birlikte kadınlar bazen ülke gündemi, sağlık, ekonomi gibi güncel konular hakkında birbirlerini bilgilendirmektedirler.

Altın günlerinde kararlaştırılan miktardaki altının veya paranın katılımcılar arasında sırayla toplanmasının üstlendiği ekonomik işlevler de vardır. Paralı günlerde eline toplu olarak para geçen kadın, kimi zaman aile bütçesine katkıda bulunmakta kimi zaman da birikim yapmaktadır. Bunun yanı sıra gün birikimlerinin borç ödenmesi veya evin acil ihtiyaçlarının giderilmesi

amacıyla kullanıldığı da olmaktadır. Ayrıca günlerde kadınlar, kendi el emekleri olan ürünleri veya çeşitli kişisel bakım malzemelerini tanıtarak satmaktadırlar. Dolayısıyla günler, kadınlar arasında ekonomik yardımlaşmaya da hizmet etmektedir.

Çalışan kadınlar, kimi zaman işyerlerinde de, belirlenen bir miktar parayı veya altını belirli aralıklarla birbirlerine alıp vermektedirler. Bu, genellikle maaş gününü takip eden hafta içinde yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak ayda bir yapılan uygulamada, para veya altın sırası gelen kişiye verilmektedir. Benzer olarak, erkekler de belirlemiş oldukları bir miktar para ya da altını dönüşümlü olarak birbirlerine vermektedirler. Bu durum, her ne kadar asıl amacın olmadığı söylene de, günlerin ekonomik boyutunun önemine dikkat çekmektedir.

Altın günlerinin kültürel işlevleri de vardır. Günlerde bir araya gelen kadınlar kendi aralarında kültürel paylaşımlarda bulunmaktadırlar. Örneğin; el işleri altın günlerindeki temel etkinliklerdendir. Genç kızlar çeyizlerine koymak, evli kadınlar da hem evlerinde kullanmak hem çocuklarının çeyizine koymak hem de eşe, dosta hediye etmek amacıyla el işleri yapmaktadırlar. Gerek sohbet gerekse eğlence sırasında, herkes meşgul olduğu el işini ortaya çıkarmakta, beğenilen örnekler alınıp verilmektedir. Bir örneğin nasıl çıkarılacağı ve örüleceği konusunda da açıklamalar ve uygulamalı gösterimler yapılmaktadır.

Altın günleri kadınlara mutfak konusundaki yetenek ve becerilerini sergileme fırsatı da sunmaktadır. Katılımcıların tamamı aynı yerleşim biriminden olmadığı için, farklı mutfak kültürleriyle karşılaşmaktadır. Kadınlar kendi yöresel mutfak kültürlerini ikramlarıyla ortaya koymakta, beğenilen yiyeceklerin tariflerini öğrenmek isteyenlere verebilmektedirler. Örneğin; Doğu Anadolu bölgesinin hamur işlerinden “kete”⁶ Ağrı’da da bilinmektedir. Muğla’daki altın gününe katılan Ağrılı bir kadının sürekli keteden bahsetmesi üzerine keteyi merak eden kadınlar, bu arkadaşlarından kendilerine kete yedirmelerini istemişlerdir. Söz konusu kişi, gün sırası geldiği zaman kete yapıp arkadaşlarına ikram etmiştir. Hatta nasıl yapıldığını öğrenmek isteyenler, altın gününün yapılacağı sabah erken saatte bu kişinin evine gitmişlerdir. Böylece nasıl yapıldığı görülerek ve tadına bakılarak bir yemek kültürü paylaşılmıştır.

Yemeklerin yanında yapılması âdet haline gelmiş salata çeşitleri, Akdeniz ve Ege mutfağının farklı ot yemeklerinin tarifleri de günlerde paylaşılmaktadır. Patates salatası, makarna salatası, deniz börülcesi salatası, hardal salatası gibi bilinen salata çeşitlerinin yanı sıra Japon, Rus, Alman salatası gibi farklı kültürlerle ait salata türlerinin yapımı yaygınlaşmaktadır. Uzun yıllar yurt dışında yaşamış, ardından Türkiye’ye dönmüş olan kadınlar, öğrendikleri farklı salata tariflerinden bahsetmektedirler. Özellikle çalışmayan kadınlar, yemek programlarından öğrendikleri farklı hamur işlerini deneyerek misafirlerinin

beğenisine sunmaktadır. Beğenilen farklı tatlar yapılmaya devam edilerek Türk yemek kültürünün bir parçası haline getirilmektedir.

Bunun yanı sıra fıkra, bilmece gibi sözlü kültür ürünleri de aktarılmaktadır. Ağırlıklı olarak anlatılan cinsel temalı fıkralar ve sorulan bilmecelerle, Türk toplumunda tabu olarak görülen ve çok fazla konuşulmayan cinsellik özgürce dile getirilmektedir. Yine kadınlar sohbet sırasında kendi yörelerinde söylenen bazı atasözü ve deyimleri kullanarak konuşmalarını süslemektedirler. Böylece atasözleri ve deyimler yöresel olmaktan çıkıp farklı bölgelerden gelen insanlar tarafından öğrenilmektedir.

Halkın inanç ve düşünce dünyasını yansıtan bazı uygulamaların paylaşılması da altın günlerinin kültürel işlevleri arasındadır. Örneğin; geleceği öğrenmek isteyenlere iyi fal bakanların, büyü yaptırmak isteyenlere bu işin uzmanlarının adresleri verilmektedir. Paylaşılan bu unsurlar nesilden nesle aktararak, zamanla halk kültürünün bir parçasını oluşturmaktadırlar.

Altın günlerinde halk hekimliğine dair bilgiler de paylaşılmaktadır. Örneğin; çocuğunun karnında gaz olduğunu söyleyen kadına, çörek otunu ezip çocuğun karnına sarması tavsiye edilmektedir. Başı sürekli ağrıyana, alnına sıkıca bir yazma sarması veya ince kesilmiş patatesleri bağlaması önerilmektedir. Kadın hastalıklarıyla ilgili sorunları olanlara, kekik veya defne buğusuna oturmaları söylenmektedir.

Altın günleri, bireylerin toplumsal bir grup veya statüden başka bir toplumsal grup veya statüye geçişleri aşamasında gerçekleştirilen sına ve kabul törenleri çerçevesinde de ele alınabilir. Örneğin; yeni gelin olan biri, kayınvalidesi tarafından güne götürülerek oradakilerle tanıştırılır. Ev sahibi, kendisine mutfağı ve mutfak malzemelerin yerini gösterdikten sonra evinde gibi davranmasını söyler. Yeni geline, o gün misafir gözüyle bakılarak pek iş yaptırılmaz. Ancak kendisinden beklenen, söylenilmeden hizmet etmesi, oradakilere karşı saygısını göstermesi ve güler yüzlü olmasıdır. Gruba kısa sürede uyum sağlayıp, eşlik edebilenleri grup üyeleri benimseyip içlerine alırken, bir köşeye oturup her şeye burun kıvıran, hizmet bekleyen, asık suratlı kişileri kabullenmemektedirler. Aynı şekilde yeni gelin de gruptan hoşlanırsa ve gruba ayak uydurabileceğini düşünürse, diğer toplantılara katılmaktadır.

Tüm bu olumlu özelliklerinden dolayı kabul günleri, Avrupa Birliği (AB) projesi haline getirilmiştir. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu sekiz ülke tarafından uygulanan Anne Merkezleri Projesi'nde kadınlar bir araya getirilerek bilgi ve becerilerinin paylaşımının sağlanması amaçlanmıştır.

Dr. Dilek Haznedaroğlu; projeyi tanıtırken Türkiye'de yüzyıllardır süren geleneksel ev gezmelerinin diğer Avrupa Birliği ülkelerinde olmadığını ve proje öncesinde Türkiye'de yaptıkları araştırma sonucunda kadınların kabul toplantılarında deşarj olduklarının anlaşıldığını belirtmiştir. Haznedaroğlu, Avrupalı kadınların da bu tür merkezlere ve bir araya gelmeye ihtiyaç

duyduklarının tespit edilmesi üzerine Polonya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Hollanda, Avusturya, Almanya, İspanya ile Türkiye'nin yer aldığı bir proje başlatıldığını söylemiştir. Kabul günlerinde kadınların birbirlerinden yeni şeyler öğrendiğini, birbirleriyle dertlerini paylaşarak stres attıklarını belirten Haznedaroğlu, kadınları bu şekilde bir araya getirecek bir proje oluşturulduğunu anlatmıştır. Polonya ve İspanya'nın koordinatör ülke olduğu proje kapsamında anne merkezleri kurulacağını söyleyen Haznedaroğlu, bu merkezlerin annelerin ihtiyaçlarını giderebilecekleri, bir araya gelip sorunlarını dile getirebilecekleri, çocuklarını rahatlıkla bırakabilecekleri, her yaşta kadının katılabileceği ve tamamen kadınların uzman ve yetkili olduğu merkezler olacağını ifade etmiştir.⁷

Sonuç:

İnsan ihtiyaçları, inançları, düşünce yapısı, duyguları ve bunlara bağlı sözlü kültür ürünleri, yaşanan zamana, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik alandaki gelişmelerine bağlı olarak yeniden şekillenmekte, güncellenmektedir. Bu süreçte, geleneksel uygulamaların şekil ve içeriği değişmekte ancak işlev büyük oranda özünü korumaktadır. Değişim ve dönüşümlere bağlı olarak, altın günlerinin yapısal ve işlevsel özelliklerinde de birtakım değişimler meydana gelmektedir.

Önceleri çalışmayan kadınlar arasında yaygın olan altın günleri bugün çalışan kadınlar ve belli bir süre çalışma hayatından sonra emekli olan kadınlar arasında da düzenlenmektedir. Doktorluk, mühendislik, öğretmenlik gibi saygın mesleklerde çalışan kadınlarla çeşitli mesleklerden emekli olanlar da kendi aralarında günler düzenlemektedirler.

Yaygın olarak altın, Dolar, Euro, Türk Lirası günü gibi isimlerle anılan günler, şimdilerde kadınların gün birikimlerini kullandıkları yerler, toplanma amaçları ve güne katılanlara göre isimlendirilebilmektedir. "Kaynanalar günü", "akrabalar günü", "mahalle günü" gibi günlerin yanı sıra, kadınların estetik kliniğinde buluşup kişi başına 500 dolar vererek her ay aralarından birine estetik ameliyat yaptırdıkları "estetik günü" de söz konusudur. 16. 03. 2010 tarihli *Yeni Aktüel* dergisindeki habere göre, "Ev kadınları artık kabul günlerinde toplanıp pasta, börek yemek yerine, 'estetik günleri' düzenleyerek formlarını korumaya çalışıyor. Estetik günlerinin ev hanımları arasında yaygınlaşması ve 'altın günü'nün pabucunu dama atması bekleniyor."

Altın günlerindeki eğlence unsurlarından biri olan müzik eşliğinde oyunlar oynama, halay çekme hatta orkestra ve saz ekipleri tutarak bunları gerçekleştirme, daha önceleri günlerde yapılmayan yeniliklerdendir.

Altın günleri günümüzde evlerin yanı sıra mevsime göre bazen lokanta, restoran, lokal, kafe gibi kapalı mekânlarda bazen de mesire yerleri, sahil

kenarları gibi açık mekânlarda yapılabilmektedir. Bu değişikliğin sebebi de insanın rutinin dışına çıkmak ve farklı şeyler denemek isteği olmalıdır.

Yeni dönemin şartlarına ve gereklerine göre sürekli güncellenen altın günlerinin, zaman içerisinde, farklı yapısal ve işlevsel özelliklerinden söz edilebileceği aşikârdır. Günümüz açısından değerlendirildiğinde, "altın" veya kararlaştırılan miktardaki para, geleneğin canlı tutulması ve sürekliliğinin sağlanmasındaki asıl unsurdur.

NOTLAR

- ¹ İnsan davranışının ve bu davranışın yansımalarının ardında yatan dünyanın soyut değerleri, inançları ve algılarından ibaret olan bütüne "kültür" adı verilir. Bir kültür hayatta kalabilmek için, o kültürü yaşatanların temel ihtiyaçlarını tatmin etmeli, kendi devamlılığını sağlamalı ve toplum üyelerinin düzenli varlığını temin etmelidir. Dolayısıyla bir kültür, bireylerin kişisel çıkarları ve bütün olarak toplumun ihtiyaçları arasında bir denge kurmalıdır (Haviland 2002: 63-64).
- ² Türklerde, gelenek içerisinde günlere benzer uygulamaların olup olmadığına bakıldığı zaman, geçmişte yaygın olan ve nadir de olsa bugün de devamlılığını sürdüren bazı uygulamalara rastlamak mümkündür. Herfene / herfane / erfene / erfane / fefene / fefane gibi adlarla anılan yemekli toplantılarla gezek / sıra gezmek diye bilinen etkinlikler bunlardan bazılarıdır (Türkmen 2009).
- ³ Çalışma içerisinde sözlü kaynakların [(soyadları)] belirtilmiş olup, sözlü kaynaklar hakkındaki bilgilere (soyadı, adı, doğum tarihi ve yeri, mesleği) makalenin sonunda yer verilmiştir.
- ⁴ "Ahiretlik" veya "ahretlik" adıyla bilinen ahiret kardeşliği, İslam toplumlarında yaygın bir yakınlaşma biçimidir (Tezcan 2008: 80). Özellikle yaşlanmış kadınlar arasında görülen (Emiroğlu 2009: 19) öteki dünya inancına dayalı bir dostluk, kardeşlik antlaşmasıdır (Tezcan, 1982: 117-130; Balaman, 2002). Ahiret kardeşliğinin bir diğer şekli genç kızlar arasında yapılandır. Genç kızlar da bu dünyada ve öbür dünyada beraber olmak, birbirlerine yardım ve dua etmek için samimi arkadaşlık kurarlar (Tezcan 2008: 81).
- ⁵ Musâhib sözcüğü Arapça olup, biriyle musâhabe eden, sohbette bulunan, konuşan, arkadaşı anlamına gelmektedir (Devellioğlu 1998: 686; Asan 1995: 44). Alevilerde uygulanan tasavvurî bir akrabalık türüdür. Akraba ya da yakın komşular arasındaki bağlılık ve yardımlaşmayı güçlendirmek esastır (Tezcan 2008: 82-84). Dünya ve ahiret (yol) kardeşliği de denilen musâhiblikte, "kan yolu ile akrabalık" dışında kurulan sosyal-toplumsal bir akrabalık söz konusudur. "Kan bağına" dayanan "akrabalık" bir anlamda zorunlu akrabalık iken, bu türdeki akrabalık tamamen gönüllülük esasına dayalıdır (Yılmaz 1948: 60-69; Eröz 1977: 110-119; Yetişen 1986: 91-100; Er 1998: 39-46; Korkmaz 2000: 341-351).
- ⁶ Yapımı zahmetli olduğu için genellikle bayramlar, düğünler, cenazeler, sünnet törenleri gibi özel günlerde veya hacdan dönme, adak gibi çeşitli nedenlerle düzenlenen törenlerde yapılan bir çeşit hamur işi olan kete, İç Anadolu'da da bilinmekte ve yapılan bölgeye göre yapılış şekli farklılıklar göstermektedir.

⁷ bk. (<http://www.haberler.com/annelerimizin-kabul-gunleri-ab-projesi-oldu-haberi>). (16. 03. 2010).

KAYNAKLAR

Sözlü Kaynaklar:

1. Altın, Müzeyyen, 1955, Trabzon, Emekli
2. Büyükokutan, Durdu, 1956, Dalaman / Muğla, Emekli hemşire.
3. Duran, Ayşe, 1957, Dalaman / Muğla, Emekli memur.
4. İnce, Semra, 1971, Dalaman / Muğla, Esnaf.
5. İşli, Yüksel, 1954, Dalaman / Muğla, Ev hanımı.
6. Kayacık, Dudu, 1970, Dalaman / Muğla, Ev hanımı.
7. Kesemen, Lale, 1950, Oltu / Erzurum, Emekli hemşire.
8. Kocaadam, Semra, 1958, Köyceğiz / Muğla, Temizlik şirketinde çalışıyor.
9. Kurt, Gönül, 1966, Dalaman / Muğla, Ev hanımı.
10. Okur, Türkan, 1968, Şerefler / Dalaman / Muğla, Ev hanımı.
11. Orhan, Remziye, 1964, Gürköy / Dalaman / Muğla, Ziraat mühendisi.
12. Yılmaz, Teslime, 1950, Dalaman / Muğla, Ev hanımı.

Yazılı Kaynaklar:

- ASAN Veli: (1995). "Tahtacı Türkmenler-IX: Tahtacılar da Musahiplik", *Cem*, V (49), s. 44-45.
- BALAMAN Ali Rıza: (2002). *Evlilik ve Akrabalık Türleri (Sosyal Antropolojik Yaklaşım)*. Ankara, Kültür Bakanlığı Yay.
- DEVELLİOĞLU Ferit: (1998). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara, Aydın Kitabevi Yay.
- EKİCİ Metin: (2008). "Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme", *Milli Folklor*, Kış, 10 (80), s. 33-38.
- EMİROĞLU Kudret Suavi Aydın: (2009). *Antropoloji Sözlüğü*. Ankara, Bilim ve Sanat Yay.
- ER Piri: (1998). *Geleneksel Anadolu Aleviliği*. Ankara, Ervak Yay.
- ERÖZ Mehmet: (1977). *Türkiye'de Alevilik Bektaşilik*. İstanbul, Otağ Matbaacılık.
- GLASSIE Henry: (2002). "Tradition-Gelenek" (Çev. Ruhi Ersoy), *Folklor / Edebiyat*, VIII (XXXII), s. 17-32.
- HAVILAND A. William: (2002). *Kültürel Antropoloji* (Çev. Hüsamettin İnaç ve Seda Çiftçi). İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- HEISE Ulla: (2001). *Kahve Ve Kahvehane* (Çev. Mustafa Tüzel). Ankara, Dost Kitabevi.
- KORKMAZ Esat: (2000). *Anadolu Aleviliği*. İstanbul, Berfin Yay.
- ÖZDEMİR Nebi: (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*. Ankara, Akçağ Yay.
- TEZCAN Mahmut: (1977). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*. Ankara: Doğan Matbaası.
- TEZCAN Mahmut: (1982). "Tasavvuri Akrabalık ve Ülkemizdeki Uygulama", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), s. 117-130.

TEZCAN Mahmut: (1985). "Kabul Günleri", *Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler I (26-28 Ekim 1984, Konya) Kongre Bildirimleri*. Fezzi Halıcı. (Hazırlayan). Ankara: Konya Kültür ve Turizm Derneği Yayınları, s. 361-367.

TEZCAN Mahmut: (2008). *Kültürel Antropoloji Giriş*. Ankara, Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.

TÜRKMEN Nilgün: (11-13 Aralık 2009). "Eğlence Kültürü Bağlamında Yapısal ve İşlevsel Özellikleriyle Kabul Günleri", *Halk Kültüründe Eğlence Uluslararası Sempozyumu*'nda sunuldu, Kocaeli.

YETİŞEN Rıza: (1986). *Tahtacı Aşiretleri (Âdet, Gelenek ve Görenekleri)*. İzmir, Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık.

YILMAZ Abdurrahman: (1948). *Tahtacılarda Gelenekler*. Ankara, C.H.P. Halkevleri Yay.

EKLER

